

והורגו בדריסה: נחש מכישו, והארס שורפו: נמסר למלכות, והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף".

ובן פירש רש"י ז"ל בסוטה (ח' ב'): "חיה דורסתו, ארי דורסו בצפרניו ומפילו לארץ וגם זה דומה לנסקל, נחש מכישו והארס שורפו", ובמסכת בבא בתרא (י' א') פירש רש"י ז"ל: מחללי שבת ועובדי עבודה זרה דינם בסקילה, ואמרינן מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו דדמי לסקילה".

וראיתי לגאון חיד"א ז"ל בפירושו זרוע ימין על הגדה של פסח (פסקא ערוב) שכה כתב: "אמרו רז"ל במדרש ראויים היו ישראל ללקות בערוב, אלא שהקב"ה נתן המצריים תחתם שנאמר נתתי כפרך מצרים.

ואפשר לפרש על פי מה שכתבו דניצוצות דאדם הראשון באו במכול, ובדור אנוש, ובדור הפלגה, ובסדום, ומסדום באו מצרימה, והשתא סלקי מסדום, ועונש סדום היה בשריפה וכאו עתה ניצוצות דאדם הראשון במצרים ונתבררו על ידי עבודה קשה, והיו בנשמות ישראל, ונודע דדריסת החיות היא כמו שריפה, כמו שאמרו בהדי דדריס שדי זיהריה, ואם כן ישראל שהיו בנצוצות שכבר היו בסדום ומשם באו מצרימה היו ראויים ללקות בערוב, כמו דלשעבר נתחייבו שריפה בסדום אלא שהקב"ה נתן המצריים תחתם וסגי להו בעבודת פרך הקשה, וחסד ה' על ישראל משומר ובא בהדין ערוב"א עכ"ל ודפח"ח.

והנה החיד"א ז"ל כותב דדריסת החיות היא כמו מיתת שריפה שבשעה דדריס שדי זיהריה עיין מסכת חולין (מ"ב א', ונ"ב ב', ונ"ג א', ונ"ד א'), ובעניותי תמה אני על עצמי שחיה דורסתו אמר התלמוד להדיא על מיתת "סקילה", ולא על מיתת "שריפה" כנ"ל, רצ"ע. וכזאת מפורש בדברי רש"י שעם שארי דורסו בצפרניו ובצפרני הארי יש זיהרא עיין

חולין הנ"ל, מכל מקום סקילה הוי ולא שריפה, ומה גם שיש לומר דמה שאמרו שחיה הדורסת "שדי זיהרא", הארס הזה ממתית רק בבעלי חיים, ולא באדם דרב גובריה ואית ליה מזלא, ויכול לעמוד בהדי האי זיהרא, והא ראייה שרק על "נחש" אמרו שארסו שורף לאדם ולא בכל חיה רעה הדורסת כנ"ל, ומה גם שלא בכל חיה רעה יש זיהרא עיין שלחן ערוך יו"ד (סימן נ"ז ס"א) ודוק.

ואקבע כאן דבר נורא מתלמיד אדונינו הרמח"ל ז"ל, הוא הגאון המקובל רמ"ד וואלי ז"ל בספרו ספר הליקוטים ח"א (דף קמ"ו) וכה לימדנו: "דע לך כלל אחד, כי למות תוצאות בגי' כאומרם ז"ל, וכפי חטאו של אדם – כך תהיה מיתתו, והוא פתח פתוח לדעת במה חטא זה וזה שכך וכך מיתתו, וכבר אמרו רז"ל שאף על פי שארבע מיתות ביטלו דין ארבע מיתות לא ביטלו, עוד אמרו ז"ל מפני שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, הלא אבותינו במדבר מתו בנשיכת הנחשים בעון לשון הרע, כי החוטא הראשון בעון זה הוא נעשה מלאך רע להפרע מזה, ומי שדובר שקרים מיתתו באסכרה כענין המשורר כי יסכר פי דוברי שקר, והרבה כיוצא באלה דוק ותשכח ישמע חכם ויוסף לקח" עכ"ל. [ולא ידעתי מדוע כתב שארבע מיתות "ביטלו", דין ארבע מיתות לא "ביטלו", ואנן גורסים בטלו].

ועוד לו שם בספר הליקוטים ח"ב (דף תרפ"א): "ידוע אומרם ז"ל שיש תתק"ג מיני מיתת כמנין תוצאות, כדכתיב למות תוצאות, וכנגדם יש גם כן תתק"ג מיני חיים בסוד תוצאות חיים וכו', והקב"ה ברא כמה מיני מיתת, שהם כנגד כמה מיני עבירות שאדם חוטא, ולכל איש ואיש מיתתו כנגד עונו, וזהו סוד "כי בחטאו מת", ולא עוד אלא שמיתתו באה לו מחטאו ממש, כי החטא הוא שמתלבש בכגדי נקם והוא עצמו שממית את החוטא באותה מיתת שנתחייבה לו

כפי עונו, בסוד תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך, וכענין מאמרם ז"ל הוא השטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות" עכ"ל.

ודע שראיתי לאדמו"ר רבי אשר צבי מאוסטרהא ז"ל בספרו מעיין החכמה (פרשת נצבים דנ"ד ע"ב) שכה כתב: "וידוע מה שאמרו מוטב שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים, והביאו ראיה מתמר ע"ש, נמצא שהבושה גדולה מן המיתה, ואפילו מן מיתת שריפה דהיא המיתה החמורה שבמיתות בית דין, ונמצא כשאדם מתבייש לפני הקב"ה אזי מתכפר עון מיתה" עכ"ל.

והנה מה שכתב "ששריפה חמורה מכל מיתות בית דין" – יש להבין כי שנה משנתו כרבי שמעון דסובר שריפה חמורה מכל המיתות כמפורש בסנהדרין (מ"ט ב' וע"ט ב') אבל חכמים חולקים וסוברים שמיתת סקילה חמורה מכל המיתות ואף משריפה, והכי קיימא לן להלכה

וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות סנהדרין (פי"ד ה"ב) ולכאורה צ"ע.

שוב ראיתי דיש ליישב דברי קדשו ז"ל, דאין הכי נמי אף הוא לדינא סובר דקיימא לן כחכמים דמיתת סקילה חמורה מכל המיתות, מכל מקום הרי כך אמרו במסכת ברכות (מ"ג ב' וש"נ): "אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנלן מתמר שנאמר היא מוצאת", הרי שבעל המאמר נוח לו לאדם שיפיל וכו', אליבא דרבי יוחנן, הוא התנא רבי שמעון בר יוחאי עצמו, ואם כן דברי הרב מעיין החכמה ז"ל לשיטתו דרבי שמעון דשריפה חמורה ודוק. [מיהו שם אמרו "נוח" לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האיש וכו' ולא אמרו "מוטב" כמו שהביא הרב הג"ל].

סימן מג.

בענין ברית ותורה

נדרים (ל"ב ב'): "גדולה מילה שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו', ופליגא דרבי אליעזר דאמר רבי אליעזר גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת".

שו"ת הגאון רבי עקיבא איגר מהדורה קמא (סימן מ"ב): "תנן ספ"ג דנדרים גדולה מילה שאילמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, ואמרינן שם (ל"ב ב') גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ,

שנאמר אם לא בריתי, משמע דאם לא בריתי קאי אתרווייהו על מילה ועל התורה, והנה על התורה הפשט פשוט בריתי יום ולילה דכתיב בו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נוהגת בלילה, ובתוספת יום טוב נדרים כתב דפסקיה לקרא, אם לא בריתי, אזי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, דהיינו את הכל לא שמת, והוא דחוק.

ויותר נראה דבאמת מילה ותורה שייכים להדדי, וכמו שכתב בספר עוללות אפרים (מאמר שצ"ב) שמילה חצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב, כשימול